СОЦІАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА ГІПЕРАКТИВНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Коляденко Світлана
кандидатка педагогічних наук, доцентка,
завідувачка кафедри соціальних технологій
Гуторчук Світлана
здобувачка
ОП Соціальна робота. Соціальна педагогіка,
соціальний педагог
Житомирський дошкільний навчальний заклад №37
Україна

Соціальна профілактика гіперактивності у дітей дошкільного віку є важливим напрямом соціально-педагогічної діяльності, оскільки саме в дошкільному віці закладаються основи поведінки, емоційного реагування та соціальної взаємодії. Гіперактивність може істотно ускладнювати адаптацію дитини до освітнього середовища, провокуючи труднощі у навчанні, спілкуванні з однолітками та педагогами. Тому системна профілактична робота є необхідною умовою повноцінного розвитку дитини.

ЗДО виступає першим інституційним середовищем соціалізації, де дитина має можливість опанувати нові соціальні ролі, взаємодіяти з однолітками та дорослими, поступово вчитися дотримуватися правил. Саме тому ЗДО є оптимальним середовищем для організації системної профілактики гіперактивної поведінки

В умовах закладу дошкільної освіти соціальна профілактика передбачає цілісну систему заходів, що реалізуються через взаємодію педагогів, соціального педагога, психолога, батьків та зовнішніх фахівців. За визначенням Н.І. Рудкевич [4], соціопрофілактика повинна включати завдання, спрямовані на формування у дітей здорових соціальних орієнтацій та попередження відхилень у поведінці. Соціальна профілактика в ЗДО повинна реалізовуватися через багатокомпонентну програму, яка включає освітні, виховні, діагностичні та корекційні елементи. Основними завданнями профілактики є:

✓ Формування соціально прийнятих норм поведінки та емоційного інтелекту, розвиток комунікативних навичок через ігри, бесіди та заняття, що запобігають взаємодії дітей з іншими в різних соціальних ситуаціях;

✓ Розвиток емоційного інтелекту – навичок розпізнавання та регуляції власних емоцій, що здійснюється за допомогою арт-терапевтичних і казкотерапевтичних методів;

✓ Виявлення та робота з групами ризику, такі як діти з психічною нестабільністю або проблемами в сім'ї, для того, щоб запобігти можливим соціальним відхиленням;

✓ Робота з батьками, тобто навчання батьків методам позитивного виховання, надання рекомендацій для покращення виховної діяльності в домашніх умовах, створення єдиного підходу до розвитку дитини;

✓ Профілактика девіантних проявів у дітей (агресія, замкнутість, відчуженість), що передбачає корекційні методи, спрямовані на розуміння і зміну управління емоціями;

✓ Соціально-педагогічна підтримка у взаємодії з іншими установами, такими як психологічні, медичні та соціальні служби, що забезпечують комплексну допомогу дітям із важкими умовами життя.

✓ Рання діагностика груп ризику – виявлення дітей із проявами гіперактивності, імпульсивності, тривожності, порушень сну або поведінкових реакцій, за допомогою психолого-педагогічного моніторингу;

✓ Співпраця з батьками, що включає індивідуальні та групові консультації, психопросвітницькі заходи, тренінги з питань позитивного батьківства, формування навичок емоційного контакту з дитиною;

✓ Корекційна робота з дітьми, яка спрямована на зниження рівня тривожності, агресії, підвищення концентрації уваги та довільної поведінки. Використовуються методи сенсорної інтеграції, тілесно-орієнтованих практик, рухливих ігор із самоконтролем.

Соціальний педагог прогресує ключову роль у залученні батьків до процесу профілактики девіантної поведінки у дітей. Наталія Рудкевич [4] зазначає, що соціально-педагогічна робота з батьками повинна включати:

– проведення регулярних консультацій і тренінгів з питань виховання;

– спільне обговорення прогресу дітей та виявлених проблем;

– забезпечення інформації батьків щодо правильних підходів до дисципліни і розвитку емоційної сфери дитини.

Ефективність соціальної профілактики залежить від узгоджених дій усіх учасників освітнього процесу. Вихователі забезпечують щоденний супровід дитини у колективі, соціальний педагог здійснює профілактичну та корекційну діяльність, психолог формує індивідуальні програми розвитку, а батьки закріплюють позитивні моделі поведінки в домашньому середовищі.

Актуальність соціальної профілактики дошкільників в умовах ЗДО зростає у зв'язку з постійними змінами в соціальному середовищі, включаючи розвиток технологій, зміни в сімейних структурах та економічних умовах. Новітні дослідження свідчать, що цифрові інструменти, такі як мобільні додатки та онлайн-платформи, можуть бути ефективними у навчанні дітей соціальним навичкам та емоційному розвитку [2]. Однак важливо виконати те, що ці інструменти потрібно доповнювати, а не замінювати традиційні методи виховання і навчання в ЗДО.

Важливою складовою є взаємодія ЗДО з іншими установами: центрами психолого-медико-педагогічної консультації, соціальними службами, медичними закладами. Така міжвідомча співпраця дає змогу забезпечити комплексний підхід до підтримки дитини.

В умовах сучасного суспільства особливого значення набувають інноваційні підходи до профілактичної роботи. Цифрові технології, за умови правильного використання, можуть виступати додатковим ресурсом для розвитку соціальних та емоційних навичок.

Згідно з сучасними дослідженнями (І. М. Бех [1], О. А. Захарова [5] , Т. М. Тарасенко [3]), використання цифрових інструментів у профілактичній роботі (мультфільми з виховним змістом, інтерактивні додатки для розвитку уваги) може бути ефективним доповненням до традиційних методів. Проте важливо, щоб цифрові технології не заміщували живе спілкування, гру та взаємодію з дорослими.

Зміни в соціальному середовищі — динаміка сімейних структур, збільшення кількості неповних чи мігруючих родин, вплив цифрової культури — зумовлюють зростання значущості соціальної профілактики саме у ЗДО як середовищі, де дитина проводить більшість часу.

Соціальна профілактика в ЗДО є інструментом формування здорових соціальних норм у дітей та запобігання негативним проявам у їх поведінці. Комбінація педагогічних методів, психолого-педагогічної діагностики, корекційних заходів та активної взаємодії з батьками дозволяє створити умови для повноцінного розвитку кожної дитини. Проте для досягнення максимальних результатів необхідно адаптувати методи до потреб і умов конкретного закладу та постійно удосконалювати стратегії профілактики.

Соціальна профілактика гіперактивності в закладах дошкільної освіти є багатовекторним процесом, який включає освітній, виховний, діагностичний та корекційний компоненти. Її ефективність забезпечується за умов цілісного підходу, міждисциплінарної взаємодії та врахування індивідуальних потреб кожної дитини.

Соціальна профілактика гіперактивності у дошкільників в умовах ЗДО є необхідною складовою повноцінного розвитку дитини. Вона поєднує педагогічні, психологічні та соціальні заходи, спрямовані на формування позитивних моделей поведінки, розвиток емоційної сфери та комунікативних навичок. Ефективність профілактики забезпечується узгодженою роботою педагогів, соціального педагога, психолога, батьків та зовнішніх фахівців. Важливим чинником є адаптація профілактичних методів до індивідуальних потреб дитини та сучасних соціокультурних викликів, що дозволяє створити сприятливе середовище для гармонійного розвитку та успішної соціалізації дошкільників.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості: особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : наук. вид. / І. Д. Бех. – Київ : Либідь, 2003. – 280 с.
2. Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків, 20 листопада 2020 р. / за ред. М.П. Васильєвої. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. – 125 с.

3. Тарасенко Т. М. Формування соціальних навичок у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності / Т. М. Тарасенко // Психолого-педагогічні науки. – 2021. – № 3(92). – С. 142–146. – URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/3/27.pdf
4. Рудкевич Н. І. Методика соціально-педагогічної роботи: навчально-методичний посібник / Н. І. Рудкевич. – Львів : Растр-7, 2021. – 324 с.
5. Zakharova O. A. Sotsialno-pedahohichna pidtrymka ditei doshkilnoho viku z osoblyvymy osvitnimy potrebamy [Socio-pedagogical support for preschool children with special educational needs] / O. A. Zakharova // Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriia 11 : Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika. – 2019. – Vyp. 28. – S. 39–43. – URL: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/29013.